

ההבטחה לשלום עולמי

בית הצדק העולמי

אוקטובר 1985

אל עמי העולם,

השלום הנשגב שאליו נכספו אנשים בעלי רצון טוב מאות בשנים, שאליו נשאו נביאים ומשוררים את חזונם דורות אין ספור, ושאת בשורתו נשאו כתבי הקודש של האנושות בהתמדה מדור לדור – נמצא עתה סוף סוף בהישג ידן של האומות. לראשונה בהיסטוריה ניתן לכל אדם ואדם להקיף במבט אחד את כדור הארץ במלואו, על מגוון העמים הרבים השוכנים בו. שלום עולמי אינו רק אפשרי – הוא בלתי נמנע. כמאמר הוגה דעות דגול, זהו השלב הבא בהתפתחותו של כדור הארץ, "הפלנטיזציה של האנושות".

אם יושג השלום לאחר זוועות נוראות שתתרגשנה על האנושות מחמת קושי עורפה ודבקותה בדפוסי התנהגות ישנים, או שיושכן עתה מתוך בחירה ורצון להיוועד – זו הברירה הניצבת בפני כל יושבי תבל. בפרשת דרכים גורלית זו, בשעה שהעולם כולו חרד לנוכח הבעיות הסבוכות הניצבות בפני אומות העולם, הכישלון לבלום את פרץ ההתנגשות והמהומות יהיה חוסר אחריות מוסרית.

בין האותות החיוביים, ניתן למנות את המהלכים ההולכים וגוברים בעוצמתם, לקידום סדר עולמי, שראשיתם בתחילת המאה הקודמת, עם הקמתו של ארגון חבר-הלאומים, אשר הפך לאחר מכן לגוף בעל בסיס רחב יותר, בדמותו של ארגון האומות המאוחדות; את העובדה שמרבית עמי העולם הצליחו להגיע לעצמאות לאחר מלחמת העולם השנייה ובכך להשלים תהליך של יצירת אומות, ומעורבותן של אומות צעירות אלה, לצד הוותיקות מהן, בנושאים בעלי עניין הדדי; הגידול הרב שנבע מכך בשיתופי פעולה בין עמים וקבוצות שעד כה היו מבודדים ועוינים זה לזה, במשימות בינלאומיות בתחומי המדע, החינוך, המשפט, הכלכלה והתרבות; העלייה חסרת התקדים בשנים האחרונות במספרם של ארגונים הומניטריים בינלאומיים; התפשטות תנועות הנוער ותנועות הנשים הקוראות לשים קץ למלחמות; והצמיחה הספונטנית של רשתות תקשורת בין בני אדם מן השורה, המבקשים להגיע להבנה באמצעות תקשורת אישית.

ההתקדמות המדעית והטכנולוגית המתרחשת במאה מבורכת זו מבשרת על פריצה גדולה בהתפתחות החברתית של כדור הארץ, ומעניקה לאנושות כלים לפתרון בעיותיה המעשיות. יש בידי המדע והטכנולוגיה לספק את האמצעים לניהול החיים המורכבים של עולם מאוחד. אך קיימים גם מכשולים. ספקות, תפיסות מוטעות, דעות קדומות, חשדות וצרכים אנוכיים צרים טורדים את יחסי העמים והאומות.

מתוך תחושת חובה רוחנית ומוסרית עמוקה, אנו נדרשים בשעת כושר זו להפנות את תשומת לבכם לתובנות שהעלה לראשונה בהא'אללה, מייסד הדת הבהאית אשר אנו נאמניה, לפני למעלה ממאה שנה בפני שליטי האנושות.

"אבוי, רוחות הייאוש נושבות מכל עבר", כתב בהא'אללה, "והמחלוקת המפלגת את המין האנושי ופוגעת בו מתעצמת מדי יום ביומו. כיום, ניתן להבחין באותות הזעזועים והתוהו ובוהו המאיימים לבוא; הסדר הקיים לקוי ללא תקנה". את התגשמותו של משפט נבואי זה חוותה האנושות על בשרה. הפגמים בסדר הקיים מתבטאים בבירור באי יכולתן של המדינות הריבוניות החברות בארגון האומות המאוחדות לגרש את רוחות הרפאים של המלחמות, של ההתמוטטות המאיימת לבוא על מערכת הכלכלה העולמית, של התפשטות האנרכיה והטרור ושל הסבל המתעצם, שהפורענויות הללו ואחרות מביאות על מיליוני בני אדם. ואכן, התוקפנות והמחלוקת מאפיינות את המערכות החברתיות, הכלכליות והדתיות עד כדי כך, עד שרבים נכנעו לתפיסה הגורסת כי התנהגות זו טבועה בטבע האנושי ואינה ניתנת להכחדה.

השקפה זו הכתה שורש ופיתחה סתירה משתקת בתחום יחסי האנוש: מחד, בני כל העמים מכריזים על שאיפתם לשלום וליחסים הרמוניים ועל נכונותם לשים קץ לחרדות המייסרות את חייהם, ומאידך, מוסכם ללא עוררין שיצורי אנוש הם אנוכיים ותוקפניים ללא כל תקנה, ועל כן משוללי יכולת לכונן מערכת חברתית, שתהיה בעת ובעונה אחת מתקדמת ושוחרת שלום, פעילה והרמונית; מערכת שתעניק חופש פעולה ליצירתיות של היחיד וליוזמתו, אך תהא מבוססת על שיתוף פעולה והדדיות.

הצורך בשלום הופך להיות דוחק, וסתירה מהותית זו מונעת את הגשמתו ומחייבת הערכה מחודשת של ההנחות שעליהן מבוססת ההשקפה הרווחת בדבר המועקה ההיסטורית של האנושות. הכל מצביע באופן אובייקטיבי על כך שהתנהגות כזאת, לא רק שאינה מבטאת את האני האמיתי של האדם, אלא שהיא מייצגת עיוות של הרוח האנושית. אישורה של הנחה זאת יסייע לכל העמים להניע כוחות חברתיים בונים, העולים בקנה אחד עם הטבע האנושי, ואשר יעודדו הרמוניה ושיתוף פעולה במקום מלחמה וסכסוכים.

הבחירה בנתיב זה, אין בה התכחשות לעברה של האנושות אלא הבנתה. הדת הבהאית רואה במבוכה השוררת בעולמנו כיום ובמצב הפורענות בתחום יחסי האנוש שלב טבעי בתהליך החיים, אשר יוביל בסופו של דבר בהכרח לאחדותו של המין האנושי, בסדר חברתי אחד אשר גבולותיו הם אלה של כדור הארץ. כיחידת חיים מובהקת, המין האנושי עבר שלבי התפתחות אשר מקבילים לשלבי הינקות והילדות בחיי בני האדם, והוא מצוי כיום בתקופת השיא של גיל ההתבגרות, אשר מוביל לתקופת הבגרות המיוחלת.

הכרה גלויה בכך שדעה קדומה, מלחמה וניצול הינם ביטוי לשלבי מעבר בתהליך היסטורי גדול, ושהמין האנושי חווה כיום את הסערה הבלתי נמנעת של תקופת התבגרותו המשותפת, אין פירושה ייאוש, אלא תנאי הכרחי ליוזמה המופלאה של כינון עולם שוחר שלום. היוזמה הזאת אפשרית, הכוחות הבונים קיימים, וניתן לכונן מערכות חברתיות מאוחדות – זהו הרעיון שאנו מפצירים בכם לבחון.

עם כל הסבל והתהפוכות הצפויים בשנים הקרובות, ולמרות חשכת נסיבות ההווה, הקהילה הבהאית מאמינה שבכוח האנושות להתייצב אל מול מבחן עליון זה ואין לה כל ספק באשר לתוצאותיו. זעזועי התמורות אשר האנושות נדחפת אליהן בקצב הולך וגובר, אינם מציינים את קץ התרבות האנושית. דווקא תמורות אלו, הן אשר תבאנה לשחרור "האפשרויות הגנוזות במצבו של האדם", ותגלנה "את השיעור המלא של ייעודו עלי אדמות ואת השלמות הצפונה בטבע ישותו".

I

את הסגולות המבדילות את המין האנושי מכל צורות החיים האחרות ניתן לסכם במה שאני מכנים "הרוח האנושית", והתודעה היא איכותה המהותית. סגולות אלו יסייעו לאנושות לפתח חברה אנושית ולהביא לפריחה חומרית. ברם, הישגים אלה בפני עצמם מעולם לא סיפקו את הרוח האנושית. טיבעה המסתורי נושא אותה לעבר נשגבות, שואף אל מלכות סמויה, אל הממשות העליונה, אל אותה מהות המהויות הבלתי נודעת הקרויה אלוהים. הדתות ניתנו לאנושות על ידי שורה של מאורות רוחניים. הן מהוות את הקשר העיקרי בין המין האנושי לבין המציאות העליונה, והן אשר עוררו וצרפו את כוחות האנושות והביאו אותם להישגים רוחניים, בד בבד עם קידמה חברתית.

שום ניסיון רציני לנהל כיאות את ענייני האנושות ולכונן שלום עולמי אינו יכול להתעלם מהדת. תפישת האדם את הדת ומימושה הם בעיקרו של דבר יסודות ההיסטוריה. היסטוריון דגול תיאר פעם את הדת "כיכולת הגלומה בטבע האנושי". אמנם, אין להתכחש לעובדה כי סטייה מן היכולת הזאת תרמה רבות למבוכה בחברה ולסכסוכים בין בני האדם לבין עצמם, ובנים לבין זולתם, אך עם זאת, המתבונן ביושר לא יוכל להתעלם מן התרומה המכרעת של הדת לגילוייה החיוניים ביותר של החברה האנושית. יתר על כן, חיוניותה של הדת לסדר החברתי ניכרת שוב ושוב בהשפעתה הישירה על ענייני החוק והמוסר.

על הדת ככוח חברתי כתב בהא'אללה: "הדת היא האמצעי החשוב מכל לכינון הסדר בעולם לשביעות רצונם של כלל השוכנים בו". ובאשר לשקיעה או לשחיתות של הדתות, הוא כתב: "אם יחשך אור הדת, תהו ובוהו ומבוכה ישררו, ומאורות היושר והצדק, השלום והשלווה יכבו". במניין התוצאות הללו, מציינים הכתבים הבהאיים כי "הסטייה של הטבע האנושי, השחתת ההתנהגות האנושית, השחיתות וההתפוררות של מוסדות אנוש, חושפים בנסיבות הללו פנים איומות ומתועבות: האופי האנושי מושפל, הביטחון מתערער, עצבי המשמעת מתרופפים, קול המצפון האנושי נאלם דום, חוש ההגינות והבושה מתערפל, מושגים כגון חובה, סולידריות, הדדיות ונאמנות מתעוותים, ותחושות כגון שלווה, שמחה ותקווה נאלמות בהדרגה".

לפיכך, חייבת האנושות שהסתירות הביאווה לידי שיתוק, לערוך חשבון נפש, להתעשת מן ההזנחה העצמית ולהתנער מקולות השווא שהיו מקור לאי ההבנה ולמבוכה הנכרכים תמיד בשמה של הדת. כל אלה הדבקים מתוך אנוכיות ועיוורון באמונותיהם השמרניות המיוחדות להם, אלה שכפו על מאמיניהם פרשנויות מוטעות אשר סותרות את דבר נביאי האלוהים, הם הנושאים באחריות הגדולה למבוכה זאת, המתעצמת מחמת המחיצות המלאכותיות שהוצבו בין אמונה ותבונה, ובין הדת והמדע. בחינה חסרת פניות של האמיתות שבפי מייסדי הדתות הגדולות ושל העולם החברתי שבו הוטל עליהם לבצע את

שליחותם, מגלה שאין בהם דבר שיצדיק את המחלוקות והדעות הקדומות המשבשות את חיי הקהילות ואת כל מערכות היחסים האנושיות.

תורת המוסר, החוזרת ונשנית בצורות שונות בכל הדתות הגדולות, מורה לנו להתייחס לזולת בדרך שבה אנו רוצים שיתייחסו אלינו. עובדה זו מדגישה שני היבטים עיקריים: העמדה המוסרית הממריצה לשלום, הנישאת על ידי הדתות, היא אשר היא מקומן וזמנן; והאחדות שהיא סגולתן החשובה ביותר, סגולה שהאנושות נכשלה בהבנתה משום ראייתה המקוטעת את קורות הימים.

לו הכירה האנושות באופיים האמיתי של מורי הדרך של ילדותה הקולקטיבית כסוכנים של תהליך השואף לתרבות אנושית אחת, היתה מתברכת, ללא ספק, באין ספור היתרונות המצטברים הנובעים מרציפות שליחותם. בזאת, למרבה הצער, היא כשלה.

בתחייתה של קדחת הקנאות הדתית המתחוללת בארצות רבות, אין לראות אך ורק פרפורי גסיסה. עצם תופעת האלימות ופריעות הסדר הכרוכות בה מעידות על פשיטת הרגל הרוחנית שהיא מייצגת. ואכן, הפן המוזר והעצוב מכל בהתפרצות הקנאות הדתית כיום הוא העקביות שבה היא חותרת בה בעת תחת ערכים רוחניים המקרבים את האחדות האנושית ותחת אותם ניצחונות מוסריים סגוליים שהשיגה הדת, אשר הקנאות פועלת בשמה.

אף שהדת היוותה כוח חיוני בהיסטוריה האנושית, וחרף הזרמתיות שבתחיית הקנאות הדתית התוקפנית כיום, מזה דורות רבים יותר ויותר אנשים מתייחסים לדת ולמוסדות הדתיים כבלתי רלוונטיים לעיקרי מעייניו של העולם המודרני. במקום הדת, הם עסוקים ברדיפה נהנתנית אחר סיפוקים חומריים, או באמונה באידיאולוגיות שהגה האדם כדי להציל את החברה מן החוליים הגלויים לעיני כל המכריעים אותה. אולם מרבית האידיאולוגיות הללו, במקום לאמץ את עקרונות האנושות ולטפח הסכמות בין עמים שונים, נוטות ללאומנות, שואפות להכנעתה של האנושות בפני אומה אחת, גזע אחד, או מעמד אחד, לדיכוי שיח חופשי ושיתוף רעיונות, או להפקרה של מיליוני בני אדם מוכי רעב לחסדי מערכת השוק, באופן שמחריף את מצבה של רוב האנושות ומאפשר רק למיעוט קטן לחיות בתנאי שפע שאבותינו לא היו יכולים להעלות בדמיונם.

מה נורא הוא הישגן של אמונות חלופיות אלה, שייצרו חכמי התרבות העולמית של תקופתנו. מן האכזבה הקשה של אוכלוסיות שלמות שהורגלו להתפלל על מזבח האמונות הללו ניכר פסק הדין הנחרץ של ההיסטוריה באשר לערכן. לאחר שימוש מתמשך ובלתי מרוסן בכוח בידי אלה החבים את מעמדם בחברה לאותן אמונות, הפירות שהניבו משתקפים ברעות החולות, החברתיות והכלכליות, אשר פגעו בכל אזור ואזור בעולמנו בשנים האחרונות של המאה העשרים. שורש כל הפגעים הללו הוא הנזק הרוחני המשתקף באדישות שאחזה בהמוני בני האדם, בכל האומות, ובהכחדת התקווה מלבבות מיליוני בני אדם מקופחים ומיוסרים.

הגיעה העת שהמטיפים לדוגמות של חומרנות, בין אם במזרח ובין אם במערב; קפיטליסטים או סוציאליסטים, יתנו את הדין על ההנחיה המוסרית שהם מתיימרים להציע. היכן הוא "העולם החדש" שהבטיחו אותן אידיאולוגיות? היכן הוא אותו שלום עולמי שלעקרונותיו הצהירו נאמנות? היכן היא פריצת הדרך בתחומים חדשים של הישגי תרבות הנובעים מהאדרה של גזע, אומה, או מעמד זה או אחר? מדוע כורע הרוב המכריע של עמי העולם תחת נטל של רעב ואומללות, שעה שלרשות השולטים בענייני האנושות עומד עושר שלא שיערוהו הפרעונים, הקיסרים, ואף לא המעצמות האימפריאליסטיות של המאה התשע־עשרה?

בעיקרו של דבר, בשירת ההלל לחיפוש אחר עושר חומרי אשר הולידה את כל האידיאולוגיות הללו ואשר מהווה את דיוקן המשותף, אנו מוצאים את שורשיה של התפיסה השקרית, שעל־פיה בני האדם הם אנוכיים ותוקפניים ללא תקנה. ובדיוק במקום זה עלינו לנקות את הקרקע לבניית עולם חדש שיהיה ראוי לצאצאינו.

הניסיון מוכיח כי אין בידי האידיאליים החומריים בכדי לספק את צורכי האנושות. מתחייבת, אם כן, הודאה כנה בכך שיש לחדש את המאמצים למציאת פתרונות לבעיות הכאובות של כדור הארץ. התנאים הקשים מנשוא השוררים בחברה מעידים על כישלון שהוא משותף לכל, ודווקא בשל כך, מתבצר כל צד בעמדתו ואינו מש ממנה. אך אין כל צל של ספק שנחוץ כעת בדחיפות מאמץ לתיקון משותף. בעיקרו של דבר, זה עניין של עמדה: האם תמשיך האנושות להלך בדרכיה הנלוזות, לדבוק במושגים שאבד עליהם

הכלח ובסברות שאינן ברות ביצוע? או שמא מנהיגיה, מבלי שיטו אוזן לאידיאולוגיה זו או אחרת, יחליטו באומץ להיוועד ולחפש יחדיו אחר פתרונות הולמים?

הדואגים לעתידו של המין האנושי, ראוי שישקלו עצה זו: "אם רעיונות נשגבים, מוסדות מכובדים, הנחות חברתיות ותפיסות דתיות חדלים לקדם את רווחתה של האנושות כולה, ואם כבר אינם ממלאים את צורכי האנושות הממשיכה להתפתח, הניחו להם להיעלם מן העולם והשליכו אותם לתהום הנשייה, כדרך דוקטרינות נשכחות ונפסדות. בעולם זה, ששולט בו החוק הנצחי של שינוי ושחיקה, מדוע יימלטו הללו מן ההתדרדרות החלה על כל מוסד אנושי אחר? שהרי נורמות משפטיות ותיאוריות מדיניות וכלכליות באו לעולם רק כדי להגן על צורכי האנושות בכללותה, ואין להקריב את האנושות על מזבח שימור שלמותם של חוקים או שיטות כאלו או אחרים".

II

האיסור על נשק גרעיני ועל השימוש בגזים רעילים, או הוצאת הלוחמה הביולוגית אל מחוץ לחוק, לא יעקרו מן השורש את הסיבות למלחמות. אמנם צעדים מעשיים אלה חשובים, ללא ספק, כחלק מתהליך השלום, אלא שהם שטחיים מכדי שיוכלו לחולל השפעה ממושכת. העמים ממולחים די הצורך על־מנת להמציא עוד ועוד דרכי לחימה שונות, להשתמש במזון, בחומרי גלם, בכספים, בכוח תעשייתי, באידיאולוגיה ובטרור כדי לחתור האחד תחת משנהו ברדיפה אינסופית אחר עליונות ושליטה. גם המהומה השורה בענייני האנושות בתקופה הנוכחית, אף היא אינה יכולה לבוא על פתרונה באמצעות הסכם המסדר סכסוכים מסויימים או חילוקי דעות בין האומות. יש לאמץ מסגרת כלל־עולמית כנה.

אמנם, מנהיגי אומות רבים מכירים באופייה הכלל עולמי של הבעיה; היא מובנת להם מאליה נוכח החרפת הבעיות מולן הם ניצבים מדי יום ביומו. קבוצות נאורות רבות הנוגעות בדבר, כמו גם סוכנויות של האומות המאוחדות, מרבות במחקרים ומציעות פתרונות רבים המסירים כל ספק באשר לאתגרים המחייבים התמודדות. אף על פי כן, קיים שיתוק של הרצון, ואותו השיתוק הוא אשר דורש כעת בחינה קפדנית וטיפול החלטי. שורשיו, כפי שציינו, נעוצים עמוק בתפיסה פנימית כי המאבק בין בני האדם הוא בלתי נמנע, והיא שהובילה להסתייגות מן הנכונות להכפיף אינטרסים לאומיים לדרישותיו של ביסוס סדר עולמי, ולהתייצבות אמיצה אל מול ההשלכות מרחיקות הלכת של כינון סמכות עולמית מאוחדת. מכאן גם חוסר יכולתם של ההמונים המשועבדים והנבערים ברובם, לבטא את מאווייהם לסדר חדש שבו יוכלו לחיות בשלום, הרמוניה ורווחה יחד עם כל האנושות.

הצעדים הניסיוניים לקראת סדר עולמי, במיוחד מאז מלחמת העולם השנייה, הם בבחינת סימנים מעודדים. הנטייה הגוברת של קבוצות של מדינות להעניק מסגרת רשמית ליחסיהן ולעודד שיתוף פעולה בסוגיות שיש להן עניין משותף בהן, אות היא לכך שיש בכוחן להתגבר על שיתוק זה. ארגון אומות דרום מזרח אסיה, הקהילה הקאריבית והשוק המשותף, השוק של מרכז אמריקה, המועצה למען סיוע כלכלי הדדי, הקהילות האירופיות, חבר המדינות הערביות, הארגון למען אחדות אפריקה, ארגון מדינות אמריקה, הכינוס של דרום האוקיינוס השקט – כל המאמצים המשותפים של מוסדות אלו סוללים את הנתב לסדר עולמי.

המיקוד הגובר בכמה מן הבעיות המושרשות ביותר של כדור הארץ, אף בו יש משום סימן מעודד. על אף המגרעות הברורות של ארגון האומות המאוחדות, הצהרותיו וועידותיו הרבות העניקו לאדם הפשוט תקווה לאפשרות של חיים חדשים; הגם שממשלות מיעטו להתחייב להן. ההצהרה העולמית בדבר זכויות האדם, הכינוס למניעת פשעי השמדת עם והענשתם, וצעדים דומים הנוגעים למיגור כל אפליה המבוססת על גזע, מין או אמונה דתית; תמיכה בזכויות הילד; הגנה על כל אדם מפני עינויים; מיגור רעב ומחסור בתזונה; שימוש בהתפתחות טכנולוגית ומדעית לצורכי שלום ולרווחת האנושות – כל אותם הצעדים, אם יאכפו אותם באומץ וירחיבו אותם, יחישו את היום שבו תאבד רוח הרפאים של המלחמה את כוח השפעתה על יחסים בינלאומיים. אין צורך להדגיש את חשיבות הנושאים בהם דנו אותן הצהרות וועידות, אך חלקם מחייבים הערה נוספת בשל נגיעתם המיידית לכינון שלום עולמי.

גזענות, אחת מהרעות ההרסניות והעיקשות ביותר, היא מחסום עיקרי לשלום. פועלה הנפשע פוגע באכזריות בכבודם של בני האדם, עד כי שום תואנה לא תוכל להצדיקה. הגזענות מעכבת את פיתוח הפוטנציאל חסר הגבולות של קורבנותיה, משחיתה את הפועלים בשמה ופוגעת בהתקדמות האנושות. על העולם כולו להכיר באחדות המין האנושי וליישמה באמצעים משפטיים הולמים, על־מנת להכריעה.

הפער העצום בין עשירים לעניים הוא מקור לסבל חמור שמותיר את העולם במצב של חוסר יציבות, על סף מלחמה. רק חברות מעטות נאבקו בתופעה זו ויכלו לה. הפתרון מחייב יישום משולב של גישות רוחניות, מוסריות ומעשיות. דרושה התבוננות מחודשת על הבעיה, באמצעות היוועצות עם מומחים מקשת רחבה של תחומים, ללא וויכוחים כלכליים ואידיאולוגיים, ושילוב האנשים אשר יושפעו באופן ישיר מההחלטות הדחופות. בעיה זו כרוכה לא רק בצורך בביטול הפערים בין עושר ועוני קיצוניים, אלא גם בצורך באמיתות רוחניות אשר הבנתן תאפשר את יצירתה של גישה אוניברסלית חדשה. טיפוח גישה שכזו מהווה חלק נכבד בפתרון בפני עצמו.

לאומניות שלוחת רסן, שלא כמו פטריוטיות שפויה ולגיטימית, צריכה לפנות את מקומה לנאמנות רחבה יותר, לאהבת האנושות בכללותה. כפי שהצהיר בהא'אללה: "תבל כולה מדינה אחת, ובני האדם הם אזרחיה". המושג של אזרחות עולמית הוא תוצאה ישירה של צמצום העולם לקהילה אחת, הודות להתקדמות המדעית ולתלות ההדדית הבלתי מעורערת בין האומות. אהבה לכל עמי העולם אינה שוללת את אהבת היחיד למדינתו. את טובתו של כל חלק בחברה העולמית תקדם דווקא טובת הכלל. יש להרבות בשיעור ניכר בפעילויות בינלאומיות בתחומים שונים, המטפחות חיבה הדדית ותחושת אחווה בין העמים.

סכסוכים בין דתות, לכל אורך ההיסטוריה, גורמים למלחמות ולעימותים, מהווים מכשול עיקרי בפני הקידמה, ומעוררים תחושת תיעוב בבני כל האמונות ובמשוללי אמונה גם יחד. על בני כל הדתות להיות נכונים לעמוד בפני השאלות המהותיות שסכסוכים אלה מעוררים, ולהגיע לתשובות ברורות. כיצד ניתן לפתור את ההבדלים בין בני כל הדתות, הן מבחינה תיאורטית והן מבחינה מעשית? האתגר הניצב בפני מנהיגיה הדתיים של האנושות הוא הדרישה לבחון את מצוקת האנושות, בלבבות רחומים ומתוך שאיפה לאמת, ולתהות בענווה בפני בוראם הכליכול האם יש ביכולתם לגשר על ההבדלים התיאולוגיים ביניהם ברוח של סובלנות הדדית שתאפשר להם לפעול יחדיו למען קידום הבנה אנושית ושלוש.

שחרור הנשים – השגת שוויון מלא בין המינים, הוא אחד מהתנאים המוקדמים החשובים ביותר, אם גם הפחות מוכר, לכינון שלום. מניעת שוויון זה גורמת עוול למחצית מאוכלוסיית העולם ומעודדת עמדות והרגלים מזיקים בקרב גברים, שמתפשטים מהמשפחה אל מקום העבודה, אל החיים הפוליטיים, ובסופו של דבר אל היחסים הבינלאומיים. אין כל בסיס מוסרי, מעשי או ביולוגי אשר ניתן להצדיק זאת על פיו. רק כאשר תתקבלנה הנשים בברכה כשותפות מלאות בכל תחומי היוזמה האנושית, תיווצר האווירה המוסרית והפסיכולוגית שבה יוכל לפרוח שלום עולמי.

עקרון החינוך הכלל-עולמי, אשר כבר משך אל שורותיו צבא של אנשים מסורים מכל הדתות והמדינות, ראוי לסיוען המירבי של ממשלות העולם. שהרי הבערות היא ללא ספק הסיבה העיקרית לשקיעתם ולנפילתם של עמים ולהנצחת דעות קדומות. שום אומה לא תוכל להצליח אם לא תעניק חינוך לכל אזרחיה. המחסור במשאבים טבעיים מצר את צעדיהן של אומות רבות בבואן להגשים צורך זה וכופה עליהן סדר עדיפויות מסוים. טוב יעשו קובעי המדיניות, אם ישקלו להעניק קדימות עליונה לחינוך נשים וילדות, מכיוון שאימהות משכילות הן היכולות להפיץ ביעילות ובמהירות בקרב החברה כולה את עושרו המיטיב של הידע. נוכח דרישות הזמן, כדאי גם לשקול את הוראת המושג "אזרחות עולמית" כחלק מחינוכו הבסיסי של כל ילד.

חוסר תקשורת בסיסי בין העמים חותר באופן מהותי תחת המאמצים לשלוש עולמי. שפה בינלאומית נוספת תעשה רבות לפתרון בעיה זו, ויש לתת את הדעת על כך בדחופות.

עלינו להדגיש שתי נקודות בנוגע לכל הנושאים האלה. הראשונה היא שביטול המלחמות אינו רק עניין של חתימה על הסכמים וזכרון דברים; זוהי משימה מורכבת הדורשת רמה חדשה של מחויבות לפתרון בעיות שאינן קשורות על פי רוב לשאיפה לשלוש. הרעיון של ביטחון קולקטיבי, בהתבססו רק על הסכמים פוליטיים, אינו אלא תעתוע. הנקודה השניה היא שהאתגר העיקרי בטיפול בנושאי שלום הוא העלאת ההקשר לרמת העקרון, להבדיל ממעשיות טהורה. שהרי השלוש במהותו נובע ממצב נפשי פנימי הנתמך עלידי עמדה רוחנית או מוסרית, והיכולת לעורר את אותה העמדה עומדת בבסיס האפשרות של מציאת פתרונות ברי קיימא.

יש בנמצא עקרונות רוחניים, אשר יש הקוראים להם ערכים אנושיים, שבאמצעותם ניתן למצוא פתרון לכל בעיה חברתית. כל קבוצה בעלת כוונות טובות יכולה ככלל למצוא פתרונות מעשיים לבעיותיה, אך לרוב אין די בכוונות טובות ובידע מעשי. ערכו המהותי של עיקרון רוחני הוא בכך שאין הוא מציג רק השקפה המשתלבת באופן הרמוני עם כל הקיים בטבע באדם, אלא שהוא גם מעורר גישה, דפוסי התנהגות, רצון, שאיפה, המאפשרים את גילויים ויישומם של אמצעים מעשיים. טוב יעשו מנהיגי ממשלות

ובעלי הסמכות, בבואם לפתור בעיות, אם ראשית ינסו לזהות את העקרונות המעורבים ולאחר מכן יעקבו אחר הנחיתם.

III

השאלה העיקרית שיש לפתור היא כיצד יוכל העולם כיום, עם דפוסי המחלוקת שהשתרשו בו, להשתנות ולהפוך לעולם שישררו בו הרמוניה ושיתוף פעולה.

ניתן לכוון סדר עולמי רק על בסיס מודעות בלתי מעורערת לאחדות המין האנושי – אמת רוחנית אותה מאשרים כל מדעי הרוח. אנתרופולוגיה, פיזיולוגיה ופסיכולוגיה מכירות רק במין אנושי אחד, למרות המגוון האינסופי של ההיבטים המשניים של החיים. על-מנת להכיר באמת זו יש לנטוש דעות קדומות – כל סוג של דעות קדומות – על בסיס גזע, מעמד, צבע, אמונה, לאום, מין, רמת תרבות חומרית, וכל דבר שמאפשר לבני אדם להחשיב את עצמם נעלים על זולתם.

קבלת אחדותו של המין האנושי היא תנאי מוקדם מהותי לארגון העולם מחדש ולניהולו כמדינה אחת, כבית של האנושות. קבלה כלל-עולמית של עקרון רוחני זה חיונית להצלחת כל ניסיון לכוון שלום עולמי. לפיכך, יש להכריז עליו בפני כלל העולם, ללמדו בבתי הספר ולהביעו דרך קבע בפני כל אומה ואומה כהכנה לשינוי האורגני במבנה החברה שעליו הוא מרמז.

על פי ההשקפה הבהאית, ההכרה באחדות המין האנושי "מחייבת לא פחות מאשר פירוז ובנייה מחדש של כל העולם התרבותי – עולם שיהיה מאוחד באופן אורגני בכל ההיבטים החיוניים של חיינו, של המנגנון המדיני שלו, של הכמיהה הרוחנית שלו, של המסחר והכלכלה שלו, הכתיב והשפה שלו, אך יהיה אינסופי במגוון המאפיינים הלאומיים של יחידותיו המאוחדות".

באשר להשלכותיו של עיקרון מרכזי זה, ציין בשנת 1931 שוגי אפנדי, מגן הדת הבהאית: "לא רק שאין בכוונת העיקרון לחתור תחת יסודותיה הקיימים של החברה, אלא שהוא שואף להרחיב את בסיסה ולעצב מחדש את מוסדותיה באורח העולה בקנה אחד עם צרכיו של עולם המשתנה ללא הרף. אין בו משום התנגשות עם כל נאמנות מוצדקת, ואין בו על מנת לערער נאמנויות מהותיות. תכליתו אינה לחנוק את שלהבת הפטריטיות השפויה והנבונה בלבבות בני האדם ולא לבטל את המערכת של אוטונומיה לאומית, הכה חיונית למניעת הרעות של ריכוזיות מופרזת. אין בו על מנת לבטל, או ניסיון לדכא את רבגוניות המוצאים האתניים, האקלים, ההיסטוריה, הלשון והמסורת, המחשבה והמנהג, המבדילים בין עמים ואומות העולם. הוא קורא לנאמנות רחבה יותר, לשאיפה גדולה יותר מכל אלו שהפיתו עד כה חיים במין האנושי. הוא תובע להכניע דחפים ושאיפות לאומניים לדרישותיו המחייבות של עולם מאוחד. הוא דוחה ריכוזיות מופרזת מחד, ומתנער מכל ניסיון להביא לאחידות מאידך. סיסמתו היא האחדות שבמגוון".

השגת מטרות אלה מצריכה שלבים שונים בכוונן גישות פוליטיות לאומיות אשר גובלות באנרכיה בימינו, מחמת העדרם של חוקים מוגדרים היטב או עקרונות מוסכמים על הכל, ברי אכיפה, שיסדירו את היחסים בין האומות. חבר הלאומים, האומות המאוחדות, הארגונים שהם הקימו וההסכמים הרבים שנחתמו על-ידם, ללא ספק סייעו להקחות במקצת את עוקצן של חלק מהתוצאות השליליות של עימותים בינלאומיים, אך הסתבר שאין ביכולתם למנוע מלחמות. עשרות מלחמות התחוללו מאז תום מלחמת העולם השנייה, ורבות אודן משתוללות.

קווי האופי העיקריים של הבעיה הסתמנו כבר במאה התשע-עשרה, כאשר בהא'אללה העלה לראשונה את הצעותיו לכינונו של שלום עולמי. את עקרון הביטחון השיתופי הוא הציע בגילוי דעת ששלח אל מנהיגי העולם. שוגי אפנדי הבהיר את כוונתו: "מה עוד יכולה להיות משמעותן של מילים כבדות משקל אלה", הוא כתב, "אם אינן מצביעות על הקיצוץ ההכרחי בריבונות לאומית בלתי מרוסנת כצעד מקדים הכרחי להתהוות חבר'עמים עתידי של כלל אומות העולם? חייבת להתפתח מעין מדינת-על, אשר למענה יוותרו מרצון כל אומות העולם על כל תביעה לצאת למלחמה, על זכויות מסוימות להטלת מיסים ועל כל הזכויות לחימוש, למעט למטרות קיום סדר פנימי בכל מדינה ומדינה בתחומי הריבונות שלה. מדינת-על כזו תצטרך לכלול בתחום פעולתה גוף מבצע בינלאומי שיוכל לאכוף סמכות עליונה ובלתי ניתנת לערעור על כל חבר סורר בחבר העמים; פרלמנט עולמי אשר חבריו יבחרו על-ידי תושבי כל אחת מהמדינות ואשר בחירתם תאושר על ידי הממשלות של כל אחת מהמדינות; ובית-דין עליון שפסיקתו תחייב גם במקרים שבהם הצדדים הנוגעים בדבר לא יסכימו מרצונם החופשי להתדיין בפניו".

"...קהילה עולמית שבה כל המחסומים הכלכליים יוסרו אחת ולתמיד והתלות ההדדית בין "הון" ר"עמל" תוכר בה מפורשות; שהמולת הקנאות הדתית והמחלוקות הדתיות תושקט בה לנצח; שאש האיבה הגזענית סוף סוף תכבה בה; שבה לקוד אחד של חוק בינלאומי – פרי שיפוט שקול של נציגי העולם המאוחד – יהיה הכוח לכפות התערבות מיידיית ומחייבת של הכוחות המשולבים של היחידות המאוחדות; ולבסוף, קהילה עולמית שבה הזעם של לאומניות הפכפכה ותוקפנית יוסב לתודעה מחייבת של אזרחות עולמית – כך, בקווים כלליים ביותר, בא לידי ביטוי ה"סדר" שחזה בהא'אללה, ויבוא יום שיראו ב"סדר" הזה את הפרי הזך ביותר של עידן המתבגר לאיטו".

על מימושם של צעדים מרחיקי לכת אלה אמר בהא'אללה: "מן הדין הוא שיבוא יום והעולם כולו יכיר בצורך המחייב לכנס עצרת גדולה וחובקת-כל. שליטי ומלכי העולם ידרשו להשתתף בה, ליטול חלק בדיוניה, ולשקול צעדים ואמצעים לכינון יסודותיו של שלום עולמי נשגב בקרב בני האדם".

האומץ, ההחלטיות, המניע הטהור, האהבה חסרת הפניות של עם אחד כלפי משנהו – כל האיכויות הרוחניות והמוסריות הדרושות כדי לחולל צעד רב משמעות זה לקראת שלום, מתמקדות ברצון לפעול. וכדי להביא להתעוררות הרצון ההכרחי, יש לשקול באופן רציני את מציאות האדם, משמע את יכולת החשיבה שלו. עלימנט להבין את חשיבותה של מציאות עוצמתית זו, יש להעריך את הצורך החברתי לממש את ערכה הייחודי באמצעות היועצות כנה, חסרת פניות ולבבית, ולפעול על סמך תוצאותיו של תהליך זה. בהא'אללה הסב בהתמדה את תשומת הלב לסגולות ולחיוניות של היועצות להסדרת יחסי בני האדם. הוא אמר: "היועצות מביאה לידי מודעות גדולה יותר והופכת השערות לוודאות. היא אור זוהר, מדריך ומנחה בעולם אפל. לכל דבר יש וימשיך להיות מצב של שלמות ובגרות. בגרותה של מתנת ההבנה נגלית באמצעות היועצות". על-פי בהא'אללה, עצם הניסיון להגיע לשלום באמצעות פעולות של היועצות, יש בכוחו לשחרר רוח מיטיבה בין עמי כדור הארץ, עד כי שום כוח לא יוכל לעמוד בפני ניצחון התוצאה הסופית, הגורפת.

בנוגע לפעולות לקראת כינוס כלל עולמי, עבדול'בהא, בנו של בהא'אללה ופרשן מוסמך של תורותיו, הציע את ההארות הבאות: "עליהם להציב את השלום כנושא להיועצות כללית, ולנסות בכל האמצעים שברשותם לכונן איחוד בין אומות העולם. עליהם לערוך הסכם מחייב ולכרות ברית שתנאיה יהיו איתנים, בלתי ניתנים להפרה ומוחלטים. עליהם להכריז עליה קבל עולם ולהשיג את הסכמתו של כל המין האנושי לכך. על כל יושבי תבל לקדש יוזמה עילאית ונאצלת זו – המקור האמיתי לשלומם ולאושרו של העולם כולו. שומה על כלל הכוחות האנושיים להתגייס כדי להבטיח את יציבותה והתמדתה של ברית זאת, הנשגבה מכל. באמנה חובקת-כל זו יתחמו בבהירות גבולותיה של כל אומה ואומה, יקבעו מעל לכל ספק העקרונות המונחים ביסוד היחסים בין הממשלות לבין עצמן, ויובטחו כל ההסכמים וההתחייבויות הבינלאומיים. בדרך דומה יוגבל בהקפדה החימוש המותר לכל ממשל, כיוון שתגבור ההכנות למלחמה והכוח הצבאי של כל אומה מעוררים את חשדן של האומות האחרות. העקרון הבסיסי ביסוד אמנה מעוררת כבוד זו ייקבע כך שאם לאחר מכן תפר אחת מן הממשלות את אחד מסעיפיו, יפעלו כל הממשלות על פני הארץ להביאה לכניעה מוחלטת. יתר על כן, המין האנושי בכללותו יחליט להשתמש בכל הכוח העומד לרשותו על מנת להפילה. מזור זה, החשוב מכל, אם ייעשה בו שימוש בגופו החולה של העולם, ללא ספק יעלה ארוכה לחולייו, והוא יהיה בטוח ומוגן לעולמים".

כינוס כלל עולמי זה היה צריך להתקיים כבר לפני שנים רבות.

עם כל הלהט בלבבותינו, אנו פונים אל מנהיגי כל האומות וקוראים להם לנצל את שעת הכושר הזו, לא להירתע ולפעול לכינוסו של מפגש עולמי זה. כל כוחות ההיסטוריה דוחקים בבני המין האנושי אל עבר צעד זה שיציין לעולם ועד את שחר הברות הנכספת.

וארגון האומות המאוחדות, כלום לא יתעלה ויגשים, בהסכמה מלאה של המדינות החברות בו, את המטרות הנעלות של מאורע נשגב זה?

הניחו לגברים ולנשים, לצעירים ולילדים בכל מקום להכיר בערכו הנצחי של מעשה הכרחי זה, למען כל העמים, ולשאת את קולם בהסכמה מלאה. מי ייתן ודורנו יהיה הדור שיכתיר את השלב המפואר הזה בהתפתחות החיים החברתיים על פני כדור הארץ.

המקור לתחושת האופטימיות שלנו הוא חזון המתעלה מעבר להפסקת המלחמות ולהקמת סוכנויות של שיתוף פעולה בינלאומי. שלום קבע בין האומות הוא שלב חיוני אך, כפי שטען בהא"אללה, אינו התכלית העליונה של התפתחות החברתית של האנושות. מעבר לשביתת הנשק הראשונית, הנכפית על העולם מאימת שואה גרעינית, מעבר לשלום מדיני שמכוננות בחוסר רצון אומות יריבות חשדניות, מעבר להסדרים מעשיים לביטחון ולדוקים, ואף מעבר להתנסויות המרובות בשיתוף פעולה אשר צעדים אלה יאפשרו, ניצבת גולת הכותרת: איחוד עמי העולם למשפחה אחת כלל-עולמית.

חוסר אחדות היא סכנה אשר אומות ועמי העולם אינם מסוגלים עוד לשאתה; תוצאותיה מחרידות מכדי שניתן יהיה להעלותן על הדעת, ברורות מדי מכדי שיהיה צורך להדגימן. "רווחת האנושות", כתב בהא"אללה לפני למעלה ממאה שנה, "שלוותה וביטחונה, לא יושגו אלא אם ועד אשר תבוסס אחדותה". בראותו כי האנושות נאנקת ומשוועת שויבילוה לעבר אחדות וישימו סוף לסבלה ארוך השנים", הוסיף שוגי אפנדי על דברי בהא"אללה ואמר: "אחדותו של כלל המין האנושי היא הסימן לשלב שאליו עושה כעת האנושות את דרכה. עד כה נוסו בהצלחה ונוסדו במלואם אחדות המשפחה, השבט, עיר-מדינה והאומה. אחדות עולמית היא כעת התכלית שאליה נושאת את נפשה האנושות הייגעה. תקופת ייסוד אומות הגיעה אל קיצה. האנרכיה הניצבת בבסיס ריבונותן של המדינות מגיעה אל שיאה. עולם המבטיל לכדי בגרות צריך לזנוח הערצה עיוורת זו, להכיר באחדותם ובשלמותם של יחסים אנושיים ולבסס אחת ולתמיד את המנגנון שייטיב מכל להגשים עיקרון בסיסי זה בתולדותיו".

כל כוחות התמורה בימינו מאשרים השקפה זו. ההוכחות לכך טמונות בכל הדוגמאות לעיל של תנועות והתפתחויות בינלאומיות, המבשרות על בואו הקרב של שלום עולמי. צבא הגברים והנשים, בני כל התרבויות, הגזעים והאומות על פני כדור הארץ, המשרתים בסוכנויות המגוונות של ארגון האומות המאוחדות, הינם מעין "שירות אזרחי" פלנטרי, שהישגיו המרשימים מצביעים על רמת שיתוף הפעולה שאותה ניתן להשיג גם בתנאים חסרי תקווה. הדחף לאחדות, בדומה לאביב רוחני, נאבק לבטא את עצמו באמצעות מספר רב של ועידות בינלאומיות, המזמנות יחדיו אנשים ממגוון תחומים שונים. הוא מניע קריאה לתוכניות בינלאומיות הכוללות ילדים וצעירים. אכן, הוא המקור האמיתי של התנועה רבת המשמעות למען אחדות הכנסיות הנוצריות, שבמסגרתה נמשכים זה לזה, כבעל כורחם, בני דתות ופגלים שהיו מנוגדים לאורך ההיסטוריה. הדחף לאחדות עולמית, בד בבד עם הדחף המנוגד למלחמות ולהאדרה עצמית שעיימו הוא מתמודד ללא לאות, הוא בין מאפייני החיים הבולטים והרווחים על פני כדור הארץ בשנים האחרונות של המאה העשרים.

ניסיונה של הקהילה הבהאית יכול לשמש דוגמא לאחדות נרחבת זו. זו קהילה המונה בין שלושה לארבעה מיליון בני אדם ממגוון אומות, תרבויות, מעמדות ואמונות, העוסקת בפעילויות רבות המשרתות את הצרכים הרוחניים, החברתיים והכלכליים של בני האדם בארצות רבות. היא אורגניזם חברתי אחד, המייצג את רבגוניותה של המשפחה האנושית, המנהל את ענייניו באמצעות מערכת משותפת של עקרונות היועצות מנחים, אשר מוסכמים ומקובלים על הכל, ומוקיר במידה שווה את כל הזרמים המשמעותיים של הדרכה שמיימית בהיסטוריה האנושית. קיומה מהווה הוכחה משכנעת נוספת למעשיות של חזון מייסדה בדבר עולם מאוחד, ראיה נוספת לכך שהאנושות מסוגלת לחיות כתברה עולמית אחת שבכוחה להתמודד עם כל האתגרים הטמונים בתהליך התבגרותה. אם הניסיון הבהאי יכול לתרום באופן כלשהו לחיזוק התקווה באחדות המין האנושי, נשמח להציעו כמודל ללמידה.

כשאנו הוגים בחשיבות העליונה של המשימה הקוראת עתה תיגר על העולם כולו, אנו מרכינים את ראשינו בענוה בפני הוד רוממותו של הבורא הקדוש, אשר מתוך אהבתו האינסופית ברא את כלל האנושות מאותה המחצבת; רומם את מהותו יקרת הערך של האדם; כיבד אותו בבינה ובחוכמה, אצילות ונצחיות; והעניק לאדם את "ההבחנה והיכולת הייחודיות להכיר את הבורא ולאהבו", יכולת אשר "יש לראותה כדחף המניע והמטרה העיקרית בבסיס הבריאה כולה".

אנו משוכנעים בוודאות מוחלטת שכל בני האדם נבראו "כדי לקדם חברה אנושית המתפתחת תמידית; כי "לא יאה לאדם להתנהג כחיית השדה"; כי הסגולות ההולמות את הכבוד האנושי הן אמניות, הבלגה, חסד, חמלה ואהבה כלפי כל העמים. אנו שבים ומאשרים את האמונה "שהכוחות הטמונים במעמדו של האדם, האומדן המלא של ייעודו עלי אדמות, והמצוינות המולדת של מהותו, על כולם להתגלות ביום האלוהים המובטח". אלה הם המניעים לאמונתנו הבלתי מעורערת בכך שאחדות ושלום הן משאות נפשה של האנושות, ומטרות ברות השגה.

בשעת כתיבת דברים אלה, ניתן לשמוע את קולם המייחל של הבהאים למרות הרדיפות שהם ממשיכים לסבול במולדת דתם. דוגמת תקוותם האיתנה מעידה על האמונה כי הגשמתו הממששת ובאה של חלום

השלום עתיק היומין תחול עתה, מתוקף ההשפעות מחוללות התמורה של תורת בהא'אללה, וכוחה של הסמכות השמיימית הטמונה בה. עליכן, אין אנו מציגים בפניכם חזון מילולי בלבד: אנו מזמנים את כוח מעשי האמונה וההקרבה; אנו שוטחים בפניכם את תחינתם המשוועת של בני דתנו בכל מקום לשלום ולאחדות. אנו חוברים אל כל קורבנות התוקפנות, אל כל המייחלים לשים קץ לסכסוכים ומחלוקות, אל כל אלה אשר מסירותם לעקרונות של שלום וסדר עולמי מקדמת את המטרות הנאצלות שלמען התהוותה האנושות בידי בורא מלא אהבה.

בכנות רצוננו להקנות לכם את להט תקוותנו ואת עומק ביטחוננו, אנו מצטטים את הבטחתו הנחרצת של בהא'אללה: "סכסוכים חסרי טעם אלה, מלחמות הרסניות אלו, יחלפו וייתמו, והשלום הנשגב מכל בוא יבוא".

על החתום: בית הצדק העולמי

(תורגם מאנגלית)